

Adoptivkoreanerna - en ny diaspora?

Paper presenterat vid forskarnätverket Diaspora och transnationalism 2:a möte, Centrum för genusvetenskap, Lunds universitet, 6 oktober 2005.

Tobias Hübinette, Institutionen för orientaliska språk, Stockholms universitet

Under några varma och intensiva augustidagar år 2004 samlades över 400 adoptivkoreaner representerandes ett 15-tal olika västerländska nationaliteter, religioner, kulturer och språk i Sydkoreas huvudstad Seoul för att delta i den tredje *International Gathering of Adult Korean Adoptees*. Den i huvudsak sociala sammankomsten som inte oväntat fick en enorm uppmärksamhet i den koreanska offentligheten hade föregåtts av två liknande arrangemang i Washington D.C. 1999 och i Oslo 2001, och kan sägas utgöra kulmen på framväxten av en organiserad och världsomspännande adoptivkoreansk rörelse som faktiskt tog sina första steg i Sverige för tjugo år sedan. I snart två decennier har denna rörelse växt fram organiskt bland de 160 000 koreaner som under ett halvt sekel adopterats till ett 20-tal olika västländer, och närmast från intet av allt att döma lyckats skapa en stark känsla av samhörighet och gemenskap inom gruppen.

Betyder då detta att det idag går att tala om en adoptivkoreansk diaspora eller till och med adoptivkoreansk etnisk identitet? I stället för att ge ett entydigt ja eller nej på denna fråga kommer jag här att reflektera kring vad jag föredrar att kalla den adoptivkoreanska existensen sådan den framträder i sin märkliga föräldralöshet, i sin unika begränsning till en generation, och i sin totala frånvaro av annars klassiska variabler som brukar krävas för att skapa en gemensam och kollektiv gruppidentitet såsom familj och släktskap, och kultur, religion och språk. Jag inleder med att berätta historien om adoptivkoreanernas tillkomst och en geografisk och demografisk överblick av gruppen, för att därefter introducera den adoptivkoreanska rörelsen och slutligen försöka mig på att förstå den adoptivkoreanska existensen.

Internationell adoption från Korea

Adoption som social och kulturell praxis och juridisk institution har utan tvivel förekommit i alla tider och i alla mänskliga kulturer och samhällen. Detsamma gäller adoption av barn mellan folk och länder, och speciellt i samband med krig då barn liksom kvinnor traditionellt har tillfallit segrarmakten. Internationell adoption är här inget un-

dantag även om det i sin massiva interkontinentala omfattning som hittills inbegripit minst en halv miljon barn måste sägas vara ett modernt fenomen tillhörandes efterkrigstidens avkolonialisering, amerikansk imperiepolitik och globalisering. Internationell adoption betecknar huvudsakligen adoption av icke-vita barn från den postkoloniala så kallat Tredje världen till vita adoptanter i Väst, och uppkom i större skala i samband med Koreakriget (1950-53) även om enstaka ensamkommande flyktingbarn från Japan, Tyskland, Italien, Östeuropa och Kina hade överförts för adoption till USA omedelbart efter andra världskrigets slut (Ressler, Boothby & Steinbock 1988). Internationellt symboliserade Koreakriget början på Kalla kriget och inledningen av den amerikanska världsdominansen.¹ För koreanernas del betydde det dock en permanent delning av landet och det traditionella samhällets fullständiga undergång då Koreahalvön förvandlades till något som kan liknas vid ett månlandskap. I termer av mänskligt lidande resulterade kriget närmast i ett folk mord då uppemot fyra miljoner koreaner på båda sidor beräknas ha dödats motsvarande 10-15 procent av hela den dåtida koreanska befolkningen, och naturligtvis drabbade det särskilt hårt landets barn (Halliday & Cumings 1988).²

Redan under krigsåren ägde spontana adoptioner rum då enskilda västerländska soldater tog sig an barn som blivit föräldralösa. År 1954 initierade den koreanske presidenten Syngman Rhee (1948-60) ett statligt adoptionsprogram med det uttalade syftet att adoptera bort de blandbarn som blivit till på grund av krigets massvåldtäkter, institutionaliserade militärprostitution och den fortsatta amerikanska trupp närvaron (Tahk 1986). Därefter bildades flera privata adoptionsbyråer som snart började sända iväg koreanska barn till främst USA och de andra västländer som deltagit på landets sida i kriget inklusive Sverige, med amerikanska organisationen Holt och senare också svenska Adoptionscentrum som de ledande och mest framträdande. Den internationella adoptionens första decennium dominerades av blandbarn, i första hand barn till koreanska kvinnor och vita eller svarta amerikanska soldater, vilka annars riskerade att utsättas för diskriminering inom landet. Den internationella adoptionsverksamheten

¹ Värt att notera är att flera av de ledande ursprungsländerna som praktiserar internationell adoption faller inom USAs maktsfär eller har utsatts för amerikansk krigföring; Korea, Vietnam, Thailand och Filippinerna i Asien, och Colombia, Chile och Guatemala i Latinamerika.

² Koreakriget räknas allmänt som ett av historiens blodigaste krig, och detta särskilt med tanke på begränsningen i tid (tre år och en månad) och rum (Koreahalvön som knappt utgör halva Sverige). Förlusterna motsvarar en femtedel av alla som dödats i krig sedan andra världskriget.

initierades i första hand av kristna kyrkor och församlingar i USA, och de första adoptivföräldrarna hittades av naturliga skäl bland de västerländska soldater, missionärer, diplomater, sjukvårdspersonal och biståndsarbetare som fanns på plats i Korea under och efter kriget.

Under perioden 1961-87 industrialiserades Korea i rasande takt under Park Chung Hees (1961-79) och Chun Doo Hwans (1980-87) militärregimer som använde sig av internationell adoption för att minska befolkningstillväxten och lösa de sociala problem som uppstod i och med landets brutala moderniseringsprocess. Det är därför ingen slump att tre fjärdedelar av alla internationella adoptioner från Korea ägde rum just under denna period med toppåren 1984-87 då över en procent av respektive årskull adopterades bort till Väst. Blandbarnen från kriget hade nu ersatts av barn till fabriksarbetare som övergavs på grund av den allmänna fattigdomen, den snabba avfolkningen av landsbygden och den kaotiska urbaniseringen med all sin slum och alla sina kåkstäder (Sarri, Baik & Bombyk 1998). Samtidigt från slutet av 1960-talet blev internationell adoption i det västerländska medvetandet närmast synonymt med adoption från Korea, då de tidigare kristna inslagen nu ersattes av vänsterliberala idéer om att visa solidaritet med Tredje världen och skapa mångkulturella och antirasistiska så kallade regnbågsfamiljer. Från andra hälften av 1980-talet ersattes arbetarklassbarnen sakta men säkert av barn till unga ogifta flickor med en alltmer sjunkande medelålder, och det är denna sistnämnda kategori som idag till fullo dominerar den internationella adoptionen från Korea.

Det var just denna paradox, att ett industrialiserat land som Korea trots ekonomisk framgång fortsätter att sända iväg sina barn för adoption, som kom att förvåna västerländska journalister i samband med OS-året 1988. Under sommar-OS i Seoul 1988 erhöll det koreanska adoptionsprogrammet nämligen starkt negativ uppmärksamhet i västerländsk media inklusive svensk dagspress, radio och tv, och resulterade i att en tidigare tabubelagd fråga började diskuteras offentligt inom landet (Hübinette 2003). Sedan dess har internationell adoption varit ett ständigt återkommande ämne på den politiska dagordningen och i koreansk media och populärkultur. År 1991 hade till exempel den spektakulära spelfilmen *Susanne Brinks Arirang* premiär i Korea. Filmen handlar om en adoptivkoreansk kvinnas tragiska uppväxt i Sverige, och förvandlade adoptionsfrågan till en angelägenhet för hela det koreanska folket. De barn som lämnar

landet för internationell adoption idag har nästan utan undantag fötts i lönnedom på mödrahem för medelklassens ”ofrivilligt” gravida tonårsflickor, och på mottagarsidan har infertilitet nästan helt kommit att ersätta 1960- och 70-talens progressiva retorik, och adoptanterna tillhör numera helt de övre skikten inom de västerländska samhällena.

Det bör slutligen nämnas att Nobels fredspristagare president Kim Dae Jung (1998-2002) visade ett särskilt engagemang för adoptionsfrågan. President Kims intresse för frågan väcktes intressant nog i samband med ett besök i Sverige 1989 då han i egenskap av oppositionsledare kom i kontakt med en adoptivkoreansk kvinna som studerade koreanska vid Stockholms universitet. Hösten 1998 bjöd presidenten in 29 adoptivkoreaner från åtta olika länder inklusive kvinnan från Sverige och höll ett officiellt tal där han bad de 160 000 adoptivkoreanerna om ursäkt för att ha sänt iväg dem utomlands. Kim Dae Jung lyckades dock inte stoppa den internationella adoptionen, och fortfarande i skrivande stund lämnar över 2000 koreanska barn årligen landet för adoption till åtta olika mottagarländer varav hundratalet placeras i Sverige.

Av de 160 000 koreaner som adopterats bort till Väst sedan 1953 hittas ungefär 105 000 i USA, 55 000 i Europa och runt 5000 i Australien, Kanada och Nya Zeeland tillsammans (Ministry of Health and Welfare 2004). Faktum är att inget annat land i modern historia har adopterat bort så många av sina medborgare som just Korea. Landet dominerade helt den internationella adoptionsverksamheten mellan åren 1956-94, och uppskattas ensamt ha stått bakom en tredjedel av det globala antalet utlandsadoperade (Selman 2002). I Europa dominerar Skandinavien som värdregion med 10 000 adoptivkoreaner i Sverige, 9000 i Danmark och 6000 i Norge, medan Frankrike (11 000), Holland (4000), Belgien (3500), Tyskland (2500) och Schweiz (1000) också har tagit emot stora grupper. Dessutom hittas enstaka adoptivkoreaner även i länder som Luxemburg (500), Italien (400), England (100), Irland och Spanien, och via danska adoptionsbyråer i både Färöarna, Grönland och Island, och via svenska i Finland. Adoptivkoreanerna utgör proportionellt en tiondel av den koreansk-amerikanska befolkningen i USA, något mer än hälften av alla de av koreanskt ursprung som är bosatta permanent på den europeiska kontinenten, och i regioner som Be-Ne-Lux och Skandinavien dominerar de närmast fullständigt den etniska koreanska närvaron. Det ska även nämnas att i USA är det de utvandrade skandinaverna som märkligt nog liksom i

Europa dominerar det internationella adoptionsområdet, och naturligtvis också adoption från Korea vilket innebär att 15 procent av de 105 000 adoptivkoreaner som finns i landet hittas i den av skandinavierättlingar dominerade delstaten Minnesota (Park 1994).

Adoptivkoreanerna kan med bakgrund av ovanstående historik med fördel demografiskt delas upp i tre olika generationer som återspeglar utvecklingen av och historien bakom den internationella adoptionen från Korea. Den första generationen utgörs av de runt 5000 blandbarn som främst lämnade landet under 1950- och 60-talen, och vars mödrar hade mer eller mindre ofrivilliga relationer med västerländska män. Den andra generationen utgörs av de 65 000 som adopterades bort under 1960- och 70-talen och vars föräldrar i allmänhet var fattiga fabriksarbetare. Den tredje generationen slutligen är de hittills och resterande 90 000 som sedan 1980-talet i första hand utgörs av barn till tonåringar tillhörande medelklassen. Könsmässigt har flickor alltid varit i klar majoritet, och totalt är uppemot 60 procent av adoptivkoreanerna av kvinnligt kön även om pojkar faktiskt på senare år står för en något högre andel av de internationella adoptionerna. Det saknas statistik rörande geografiskt ursprung i Korea och detsamma gäller även födelseår, men generellt kan medelankomståldern sägas ha sjunkit med åren även om barn i 10-12-årsåldern i enstaka fall fortfarande adopteras bort utomlands. Slutligen utgör andelen handikappade barn en allt större proportion av utlandsadoptionerna.

Den adoptivkoreanska rörelsen

År 1986 bildades den första organisationen för adoptivkoreaner i Sverige – *Adopterade Koreaners Förening* (Johnsen 2002). Det svenska exemplet följdes snart av adoptivkoreaner i andra länder, och idag finns motsvarande organisationer i praktiskt taget varje land, varje region och varje storstad i Väst som berörts av adoption från Korea.³ Den organiserade adoptivkoreanska rörelsen började interagera internationellt från och med

³ Till exempel Arierang i Holland, Forum for Koreansk Adopterte i Norge och Korea Klubben i Danmark från 1990, Korea-Belgium Association i Belgien och Minnesota Adopted Koreans från 1991, Association of Korean Adoptees Southern California, Dongari i Schweiz, Hodori i Tyskland och Racines Coréennes i Frankrike från 1994, Also-Known-As i New York och Asian Adult Adoptees of Washington från 1996, Association of Korean Adoptees San Francisco och Boston Korean Adoptees från 1997, Kimchi i Schweiz från 1999, Adopted Korean Connection i Minneapolis från 2000, samt American-Korean Adoptees of Portland, Chicago Korean Adoptees och Korean Adoptees of the United Kingdom från 2001.

mitten av 1990-talet, och 1999 hölls den första *International Gathering of Adult Korean Adoptees* i Washington D.C., den andra två år senare i Oslo för att markera den europeiska närvaron, och den tredje som tidigare nämnts symboliskt nog i födelselandet och i augusti 2004. I samband med den sistnämnda tillställningen bildades samtidigt paraplyorganisationen *International Korean Adoptee Associations* som numera gör anspråk på att förhandla med både Seoul, Bryssel och Washington i adoptionspolitiska frågor. Dessutom finns ett flertal virtuella grupper med internationell täckning på Internet med hemsidor, elektroniska brev och listservrar.⁴ År 1998 bildades också *Global Overseas Adoptees' Link* av den växande gruppen av adoptivkoreaner som återvänt till Korea. Den adoptivkoreanska rörelsen kan sägas fungera både som en social rörelse och en virtuell sådan att döma av dess starka närvaro på Internet. De olika sammanslutningarna som organiserar uppskattningsvis mellan 5-15 procent av respektive upptagningsområdes demografiska bestånd ger ut tidningar och tidskrifter, administrerar hemsidor och maillistor, organiserar sociala sammankomster och möten, och fungerar som något av självhjälpsgrupper i adoptions- och Korearelaterade frågor.

Eleana Kim (2000, 2004), antropolog vid New York University som doktore- rar på den adoptivkoreanska rörelsen, har uppmärksammat dess konstnärliga och artis- tiska karaktär med sina egna författare, konstnärer och filmskapare. De tidigaste själv- biografiska berättelserna skrivna av den första generationen adoptivkoreaner härrör redan från 1960- och 70-talen. Det var dock inte förrän från 1980-talet då den adoptiv- koreanska rörelsen uppstod som en större mängd självbiografiska texter började kom- ma ut, och från 1990-talets mitt går det till och med att tala om en veritabel explosion av adoptivkoreanska livshistorier som publicerats i bokform eller i antologier, som artiklar i tidningar och tidskrifter, eller som Internet-texter. En annan sida av denna utveckling är ett imponerande antal etnografiska arbeten i form av dokumentärer och filmer, tavlor och konstverk, och pjäser och uppträdanden. Antologier och årsböcker med texter av adoptivkoreaner har prisats av kritiker, romaner har uppnått bästsäljar- status och dessutom översatts till koreanska, filmer och dokumentärer har sänts av rikstäckande kanaler och tilldelats prestigefyllda priser, och utställningar har avhållits

⁴ Till exempel *Korean Adoptees of Mid Minnesota* från 1997, *Korean Adoptees Saferoom* och *Korean Adoptees Worldwide* från 1998, *Korean Adoptees Archive* och *Korean Adoptees Se- arch* från 1999, *Korean Adoptee Community* från 2000, *Seoul Rainbow* från 2001, samt *Kore- an Adoptees Worldwide News*, *Mannam* och *Scandinavian Korean Adoptees* från 2002.

på gallerier världen över. I Sverige gäller detta framför allt Astrid Trotzigs *Blod är tjockare än vatten* från 1996 och antologin *Hitta hem* från 2003. Den adoptivkoreanska rörelsen har dessutom en politisk sida med sina egna skribenter och aktivister som öppet tar strid mot en alltmer girig, cynisk och korrupt adoptionsindustri. Det ska också nämnas att adoptivkoreaner inom den akademiska världen på senare tid har börjat göra sig mer och mer hörda inom en adoptionsforskning som tidigare nästan uteslutande dominerades av adoptivföräldrar och forskare knutna till adoptionsbyråer.

Grunden till framväxten av den adoptivkoreanska rörelsen kan enligt mig för det första hittas i bristen på kunskap om och förståelse för adoptivkoreanernas situation i både Korea och i mottagarländerna, vilket i rent överlevnadssyfte har gjort det nödvändigt för dessa att söka upp och stödja varandra och i slutändan organisera sig. För det andra utgör själva existensen av en adoptivkoreansk rörelse ett bevis på och insikt om att internationell adoption faktiskt för de direkt inblandade är en traumatisk och katastrofartad upplevelse och erfarenhet som varar hela livet ut, bortanför den allmänna uppfattningen att man genom denna räddar ett ”Tredje världen-barn”. För det tredje pekar den omfattande självbiografiska, konstnärliga och politiska produktionen och aktivismen på det faktum att adoptivkoreanerna alltför länge känt sig tystade, osynliggjorda och representerade av regeringar i ursprungs- och mottagarländerna, adoptivföräldrar, adoptionsbyråer och adoptionsforskare, och därmed utvecklat ett starkt behov av att erkännas som subjekt kapabla att skapa sina egna världar och uttrycka sina egna röster i stället för att bara vara värdefulla exportprodukter för det koreanska adoptionsprogrammet eller exotiska smycken och mångkulturella maskotar till vita elitfamiljer.

Initialt erhöll de olika adoptivkoreanska organisationerna intressant nog stöd från både de koreanska ambassaderna och de invandrarkoreanska minoriteterna, medan statliga adoptionsmyndigheter, adoptivföräldrar och adoptionsbyråer i Väst redan från början förhöll sig avvaktande. Detta faktum har gjort att den adoptivkoreanska rörelsen fortfarande har kontinuerliga band till den koreanska staten och koreanska invandrarorganisationer, medan de västerländska parterna mer och mer distanserat sig ifrån och i vissa fall kommit att utveckla en öppen fientlig inställning gentemot denna. Oviljan att erkänna den adoptivkoreanska rörelsens existens i mottagarländerna kan kopplas till den vänsterliberala adoptionsideologi som omgärdar internationell adoption i Väst,

medan det motsatta hjärtliga koreanska mottagandet hämtar sin näring från en närmast rasideologisk nationalism. Den adoptivkoreanska rörelsen har med andra ord att förhålla sig till och navigera mellan en västerländsk mångkulturalism och en koreansk etnonationalism.

Internationell adoption har ända från början omgetts av en godhetsstämpel i mottagarländerna i Väst som ett sätt att rädda barn från Tredje världens misär och barbari. För adoptivföräldrarna och för befolkningen i allmänhet i Väst är adoptivkoreanerna antingen objekt för räddningsfantasier, individuella biståndsprojekt, antirasistiska alibin, eller helt enkelt tacksamma och lyckliga barn till elitfamiljer som per automatik associeras med hög socioekonomisk status. För adoptionsbyråerna har adoption från Korea dessutom alltid förknippats med den internationella adoptionens ursprung och därmed blivit dess flaggskepp i egenskap av det mest effektiva och pålitliga adoptionslandet. Derek Kirton (2000: 32-58) har myntat begreppet det liberala paradigmet för att beteckna den västerländska synen på internationell adoption sådan den framför allt kommer till uttryck inom adoptionsforskningen. Här framställs adoptivkoreanerna som de mest ideala och lyckade internationellt adopterade i termer av normativ psykologisk utveckling och kulturell assimilering, och de som tar avstånd från sina koreanska föräldrar och sitt födelseland betraktas som exempel på framgångsrik anknytning till adoptivföräldrarna och anpassning till värdlandet, medan ett aktivt intresse för ursprungskulturen och den biologiska familjen ses som indikationer på psykisk ohälsa eller uttryck för osund nationalism och biologism. Postmodern forskning har slutligen på sistone börjat framställa internationell adoption tillsammans med blandrelationer och blandbarn, som ett av de mest antirasistiska, feministiska och radikala släktskapsexperimenten i västerlandets moderna historia, och adoptivföräldrarna som gärna får vara i övre medelåldern, ensamstående, handikappade eller homosexuella görs till närmast utopiska exempel på så kallat postetniska och postbiologiska nomader och kosmopoliter (Howell 2003; Lal 2001; Marinara 2003; Yngvesson 2002).

I ett koreanskt perspektiv betraktas adoptivkoreanerna å andra sidan både som etniska koreaner och som en naturlig del av den koreanska diasporan. På grund av en fragmentarisk nutidshistoria och ett avbrutet nationsbyggande utvecklades under den japanska kolonialtiden (1910-45) en etnonationalism som starkt underströk kulturell och framför allt raslig homogenitet (Shin, Freda & Yi 1999). Detta är för Koreas del en

närliggande utgångspunkt med bakgrund av delningen av landet och existensen av en koreansk diaspora omfattandes över fem miljoner individer. I och med Koreas demokratisering och Kalla krigets slut har denna diaspora kommit att spela en allt viktigare roll för landet. 1997 bildades den statliga myndigheten *Overseas Koreans Foundation* med uppgift att upprätthålla kontakten med landsmännen i exil, och 1999 stiftades en lag som delvis återger medborgarskap åt alla utlandskoreaner inklusive adoptivkoreaner som juridiskt definieras genom blodstillhörighet ned till kvartsnivå. Den koreanska diasporapolitiken syftar till att skapa en världsomspännande koreansk nation innefattandes både nord- och sydkoreaner, och utlands- och adoptivkoreaner som ett sätt att överbrygga delningen och hålla samman de geografiskt vitt spridda och kulturellt diversifierade befolkningsgrupperna (Chung 2000).

Den koreanska etnonationalismen som essentialiserar adoptivkoreanerna till etniska utlandskoreaner och en naturlig och integrerad del av den koreanska diasporan är dock självklart lika otillräcklig för att beskriva adoptivkoreanernas situation som den västerländska mångkulturalismen. I sin avhandling om den koreanska nationalismen visar också Changzoo Song (1999: 222-243) hur den negativa koreanska synen på internationell adoption härrör ur sårade nationalistiska känslor av skam och förödmjukelse snarare än ur omsorg om de bortadopterade landsmännen. På samma sätt har tidigare nämnda Eleana Kim (2003) studerat den essentialistiska och stereotypa bilden av adoptivkoreaner i Korea. Kim deltog i egenskap av antropolog i *Overseas Koreans Foundations* besöksprogram för adoptivkoreaner sommaren 2001, och beskriver i sin studie hur den koreanska synen krockade med de adopterades egna självbilder och erfarenheter vilket inte oväntat skapade svåra konflikter och öppen fientlighet mellan syd- och adoptivkoreaner.

Den adoptivkoreanska existensen

Betyder då allt detta att det finns en adoptivkoreansk transnationell diaspora och en adoptivkoreansk etnisk identitet, och hur kan vi i så fall förstå och tolka denna? För det första kan det konstateras att inom etnicitets-, migrations- och diasporaforskningen lyser gruppen liksom andra internationellt adopterade åtminstone fram tills nu fullstän-

digt med sin frånvaro.⁵ Enligt gängse västerländska definitioner kan adoptivkoreanerna antagligen vare sig uppfattas som en etnisk grupp, en migration eller en diaspora i avsaknad av sådana klassiska kriterier som familj- och släktskapsnätverk och en utvecklad endogamisk praktik eller en hemlands- och återvändandemyt och ett kollektivt minne. Samtidigt är det uppenbarligen möjligt att bygga en rörelse enbart på den kollektiva erfarenheten av att ha fötts i Korea, av att ha adopterats till ett västland, av att ha växt upp med vita adoptivföräldrar, och av att leva i vita segregerade elitmiljöer, till skillnad från den absoluta majoriteten av invandrade koreaner som bor i Väst, vilka lever med någorlunda intakta familjenätverk omkring sig, oftast tillhör arbetarklassen eller på sin höjd den lägre medelklassen, och i allmänhet är bosatta i egna stadsdelar och områden.

Vad gäller den etniska aspekten är det nämligen uppenbart att adoptivkoreanerna skiljer sig väsentligt från koreanska och andra asiatiska och icke-vita invandrargrupper, ursprungsbefolkningar och minoriteter bosatta i Väst. Skillnaden gentemot invandrare ligger framför allt i att ha utvandrat på mer eller mindre frivillig basis som vuxen, och att känna naturliga band till både hemland och andra landsmän i exil, medan adoptivkoreanerna sänts iväg som barn utan att på något sätt ha kunnat påverka sin situation och sällan känner någon större direkt gemenskap vare sig med ursprungslandet, med den koreanska diasporan eller med icke-vita invandrargrupper överhuvudtaget. Ursprungsbefolkningar, afrikanska slavättlingar och asiatiska kulierättlingar har visserligen i mångt och mycket också avterritorialiserats och avetnifierats i samma fullständiga grad som adoptivkoreanerna, men indianer i Nordamerika, aboriginer i Australien, svarta i USA och indier och kineser i Storbritannien har åtminstone tillgång till egna fungerande och separata familjebaserade kommitteter och samhällen vilket adoptivkoreaner som framgått helt saknar. Klara likheter finns vidare också med andra generationens invandrare och med blandbarn eller blandade, *biracial* eller *mixed race* i anglosachsiska sammanhang, som också skiljer sig utseendemässigt från den vita majoritetsbefolkningen i Väst men som är kulturellt västerländska och oftast växer upp och lever i vita medel- eller överklassmiljöer. En väsentlig skillnad gentemot adoptivkoreanerna är dock att båda dessa grupper måste betecknas som bikulturella, medan de

⁵ En svårbevisad men icke desto mindre sannolik förklaring till denna frånvaro torde vara den höga andel adoptivföräldrar bland akademiker som just forskar kring IMER-frågor i vid mening, och som helt enkelt undviker att problematisera sitt eget privatliv.

förstnämnda har växt upp i en helvit helvästerländsk miljö utan vare sig biologiska eller kulturella band bakåt.

I stället menar jag att adoptivkoreanerna med fördel kan jämföras med trans-könade, där båda grupperna har det gemensamt att de identifierar sig ”fel” enligt samhällets normer och lever med känslan av att ha fötts med ”fel” kropp även om detta inte alltid äger rum på ett medvetet plan i de förstnämndas fall. Vi har ju här att göra med individer som i de allra flesta fall har ett koreanskt och östasiatiskt utseende, men som identifierar sig själva som vita västerlänningar och oftast också blir tagna som dessa av omgivningen. Vi skulle därmed kunna säga att adoptivkoreanerna är ett sannolikt unikt exempel på en specifik och separat *transrasiell* etnisk kategori eller hybridexistens. På senare år har också en ny generation adoptionsforskare som antingen är adopterade själva eller av icke-västerländskt ursprung med inspiration från post-strukturalistisk teori börjat ifrågasätta den modernistiska, linjära och binära synen på adoptivkoreaners identitetsutveckling, och i stället knutit dessa till queerteori och bi- och transforskning, till postkoloniala begrepp som hybriditet, samt till feministiska förståelseramar för hur rasifiering och genusifiering samverkar intersektionellt (Bergquist 2000; Choy & Choy 2003; Eng 2003; Hübinette 2004; Meier 1998; Palmer 2001).

Den vita västerländskhet adoptivkoreaner identifierar sig med är dessutom inte vilken som helst, utan en elitbaserad sådan med bakgrund av att internationell adoption från början har varit och i ännu högre grad idag är ett elitfenomen. Detta dubbla privilegium att som icke-vit från en i många fall fattig bakgrund växa upp och leva i och med en vit elitfamilj i en vit elitmiljö gör adoptivkoreaner och andra internationellt adopterade fullständigt unika inte bara i kolonialismens historia utan också i ett historiskt klassperspektiv. Icke-västerländska ursprungsbefolkningar och minoriteter har förstås alltid hyst ett begär efter att få erkännas som västerlänningar liksom att fattig underklass alltid har eftertraktat social status, men med undantag av enstaka ”husslar” och extraordinära betjänter har få om ens några etniskt eller socialt utomstående överhuvudtaget någonsin tillåtit att få leva så nära den vita eliten i Väst som just adoptivkoreaner och internationellt adopterade.

Vad gäller migrationsfrågan så argumenterar jag för att adoptivkoreanerna måste betraktas som jämförbara med andra barnmigrationer i historien som till exem-

pel de 130 000 barn som brittiska imperiet skeppade iväg för att befolka kolonierna under perioden 1618-1967. Det finns dock en klar tendens inom forskningen att undvika och ignorera alla tydliga paralleller mellan internationell adoption och andra historiska exempel på tvångsmigrationer, liksom mellan dagens migration av ensamkommande flyktingbarn och trafficking av unga kvinnor från i stort sett samma länder som de internationellt adopterade kommer ifrån. Ännu märkligare är hur internationell adoption systematiskt har separerats från debatten om inhemsk så kallat *transracial* adoption som pågått sedan 1970-talet i USA, Storbritannien, Kanada och Australien där adoption av barn från ursprungsbefolkningar och icke-vita minoriteter och till vita adoptanter starkt ifrågasatts och i vissa fall brännmärkts som kulturmord.

Adoptivkoreanerna är med andra ord uppenbarligen en mycket svårdefinierad grupp som i en diasporakontext möjligen kan jämföras med de transnationella diasporor som Linda Basch, Nina Glick Schiller och Cristina Szanton Blanc (1994) har studerat uppkomsten av bland haitier och filippiner i USA. En transnationell diaspora strävar efter att upprätthålla banden med både hem- och värdland för att därigenom skapa utrymme för praktiker som verkar och sträcker sig utöver dessas geografiska gränser. Samtidigt har vi i så fall här att göra med något så unikt som en föräldralös diaspora som dessutom begränsar sig till en enda generation. Adoptivföräldrarna, adoptivsyskonen och andra nära anförvanter till adoptivkoreanerna kan svårligen räknas in i den adoptivkoreanska diasporan, och adoptivkoreanernas barn kan knappast betecknas som adoptivkoreaner även om båda föräldrarna skulle vara adoptivkoreaner vilket numera förekommer. Så frågan är om en diaspora kan vara föräldralös och så temporär att den endast utgör en generation.

Jag hävdar dock att adoptivkoreanerna faktiskt i någon mån måste betraktas som ett kollektiv med en egen global och transnationell social rörelse och subkultur, en egen kulturell produktion och en egen politisk agenda, och framför allt som en transraciell hybridexistens. Den adoptivkoreanska rörelsen och existensen torde helt enkelt vara ett särfall inom etnicitets-, migrations- och diasporaforskningen sin extrema grad av avterritialisering och avetnifiering, i sin fullständiga hem- och föräldralöshet, i sin unika begränsning till en generation, och i sitt totala överskridande av klassiska kategorier som familj och släktskap, och medborgarskap och nationalitet. Många adoptivkoreaner är som tidigare nämnts blandbarn, medan gruppen är utspridd i ett 20-tal väst-

länder, talar olika språk, bekänner sig till flera religiösa riktningar samt tillhör ett stort antal nationaliteter och värdkulturer vilket i praktiken innebär en extrem variation i alltifrån namnbruk och matvanor till värderingar och normer. De enda gemensamma kriterierna för att vara adoptivkorean är helt enkelt att vara född i Korea, att ha blivit adopterad till ett västland och framför allt att ha växt upp med vita föräldrar i en vit elitmiljö, vilket gör att klassiska definitioner av etniciteter, migrationer och diasporor möjligen är oanvändbara i detta sammanhang.

Referenser

- Basch, Linda, Nina Glick Schiller & Cristina Szanton Blanc. 1994. *Nations unbound. Transnational projects, postcolonial predicaments, and deterritorialized nation-states*. Amsterdam: Gordon & Breach.
- Bergquist, Kathleen Leilani Ja Sook. 2000. *Racial identity and ethnic identity in Korean adoptees*. Opublicerad doktorsavhandling. College of William and Mary: Department of Counselor Education.
- Choy, Catherine Ceniza & Gregory Paul Choy. 2003. "Transformative terrains. Korean adoptees and the social constructions of an American childhood". I Caroline F. Levander & Carol J. Singley (red.), *The American child. A cultural studies reader*, 262-79. New Brunswick: Rutgers University Press.
- Chung, Chong-Wook. 2000. "The global community of overseas Koreans. The Chinese Koreans and the Korean Americans. A vision for the future". *International Journal of Korean Studies* 4 (1): 107-121.
- Eng, David L. 2003. "Transnational adoption and queer diasporas". *Social Text* 21 (Fall): 1-37.
- Halliday, Jon & Bruce Cumings. 1988. *Korea: The unknown war. An illustrated history*. London: Viking.
- Howell, Signe. 2003. "Kinning: The creation of life trajectories in transnational adoptive families". *Journal of Royal Anthropological Institute (N.S.)* 9: 465-484.
- Hübinette, Tobias. 2003. "The adopted Koreans of Sweden and the Korean adoption issue". *Review of Korean Studies* 6 (1): 251-266.
- 2004. "The adopted Koreans and an identity in the Third Space". *Adoption & Fostering* 28 (1): 16-24.
- Johnsen, Sunny. 2002. *The creation and rise of KAD as a separate identity and nation*. Opublicerad kandidatuppsats. Simon Fraser University: Department of Communication.
- Kim, Eleana. 2000. "Korean adoptee auto-ethnography: Refashioning self, family and finding community". *Visual Anthropology Review* 16 (1): 43-70.
- 2003. "Wedding citizenship and culture: Korean adoptees and global family in Korea". *Social Text* 21 (1): 57-81.
- 2004. "Gathering 'roots' and making history in the Korean adoptee community". I Melissa Checker & Maggie Fishman (red.), *Local actions. Cultural activism, power, and public life in America*, 208-230. New York: Columbia University Press.
- Kirton, Derek. 2000. *'Race', ethnicity and adoption*. 'Race', health and social care series. Buckingham: Open University Press.

- Lal, Barbara Ballis. 2001. "Learning to do ethnic identity: The transracial/transethnic adoptive family as site and context". I David Parker & Miri Song (red.), *Rethinking 'mixed race'*, 154-172. London: Pluto Press.
- Marinara, Martha. 2003. "Cartography of adoption: Identity and difference beyond the politics of the comfort zone". *Review of Education, Pedagogy & Cultural Studies* 25 (2): 139-152.
- Meier, Dani Isaac. 1998. *Loss and reclaimed lives: Cultural identity and place in Korean-American intercountry adoptees*. Opublicerad doktorsavhandling. University of Minnesota: Department of Geography.
- Ministry of Health and Welfare. 2004. *Statistics from Ministry of Health and Welfare*. Seoul: Ministry of Health and Welfare.
- Palmer, John D. 2001. "Korean adopted young women: Gender bias, racial issues, and educational implications". I C. C. Park, A. Lin Goodwin & S. J. Lee (red.), *Research on the education of Asian Pacific Americans*, 177-204. Greenwich: Information Age Publishing Inc.
- Park, Soon Ho. 1994. *Forced child migration: Korea-born intercountry adoptees in the United States*. Opublicerad doktorsavhandling. University of Hawaii: Department of Geography.
- Ressler, Everett M., Neil Boothby & Daniel J. Steinbock. 1988. *Unaccompanied children. Care and protection in wars, natural disasters, and refugee movements*. Oxford: Oxford University Press.
- Sarri, Rosemary C, Yenoak Baik & Marti Bombyk. 1998. "Goal displacement and dependency in South Korean-United States intercountry adoption". *Children and Youth Services Review* 20 (1-2): 87-114.
- Selman, Peter. 2002. "Intercountry adoption in the new millennium; the 'quiet migration' revisited". *Population Research and Policy Review* 21 (3): 205-222.
- Shin, Gi-wook, James Freda & Gihong Yi. 1999. "The politics of Korean nationalism in divided Korea". *Nations and Nationalism* 5 (4): 465-484.
- Song, Changzoo. 1999. *The contending discourses of nationalism in post-colonial Korea and nationalism as an oppressive and anti-democratic force*. Opublicerad doktorsavhandling. University of Hawaii: Department of Political science.
- Tahk, Youn-Taek. 1986. "Intercountry adoption program in Korea. Policy, law and service". I R.A.C. Hoksbergen (red.), *Adoption in worldwide perspective. A review of programs, policies and legislation in 14 countries*, 79-91. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Yngvesson, Barbara. 2002. "Placing the 'gift child' in transnational adoption". *Law & Society Review* 36 (2): 227-256.